

Brüssel, 4. juuni 2026
(OR. en)

10130/26

ECOFIN 739
UEM 217
SOC 327
EMPL 156
COMPET 686
ENV 629
EDUC 211
ENER 328
JAI 740
GENDER 67
JEUN 108
SAN 404
ECB
EIB

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	3. juuni 2026
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2026) 214 final
Teema:	Soovitus: NÕUKOGU SOOVITUS, mis käsitleb Läti majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2026) 214 final.

Lisatud: COM(2026) 214 final

Brüssel, 3.6.2026
COM(2026) 214 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb Läti majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

{SWD(2026) 214 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

mis käsitleb Läti majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelvalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97,¹ eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) Määruses (EL) 2024/1263 on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärged; raamistik peaks reformide ja investeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust, samuti ära hoidma valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelvalvet kooskõlas ELi toimimise lepingus sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist.
- (2) 16. juulil 2025 võttis komisjon vastu ettepaneku määruse kohta, millega luuakse Euroopa majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse, põllumajanduse ja maaelu, kalanduse ja merenduse, heaolu ja julgeoleku fond aastateks 2028–2034 ning muudetakse määrust (EL) 2023/955 ja määrust (EL, Euratom) 2024/2509². Ettepaneku eesmärk on suurendada finantsarhitektuuri killustatuse vähendamise teel liidupoole

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelvalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97 (ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

² Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse, põllumajanduse ja maaelu, kalanduse ja merenduse, heaolu ja turvalisuse fond aastateks 2028–2034 ning muudetakse määrust (EL) 2023/955 ja määrust (EL, Euratom) 2024/2509, COM(2025) 565 final. Kavandatud määruse üle peetakse praegu läbirääkimisi kaasseadusandjatega.

rahastamise tulemuslikkust ja toetada liikmesriike nende majanduspoliitika koordineerimisel kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 175.

- (3) 25. novembril 2025 võttis komisjon vastu arvamuse Läti 2026. aasta eelarvekava kohta. Samal kuupäeval võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2026. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Lätit ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovitusel euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitusel kohta, soovitusel Euroopa Liidus inimkapitali käsitleva nõukogu soovitusel kohta ning ettepaneku 2026. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitusel³ vastu 21. aprillil 2026 ning ühise tööhõivearuande ja inimkapitali käsitleva soovitusel 9. märtsil 2026.
- (4) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal liidu üleilmset konkurentsivõimet. Selles on määratud kindlaks kestliku majanduskasvu elutähtsad tugisambad, milleks on kolm hädavajalikku tegevusvaldkonda – innovatsioon, süsinikuheite vähendamine ja konkurentsivõime – ning julgeolek. Euroopa poolaasta on kooskõlas konkurentsivõime kompassi põhimõtetega, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika vastab komisjoni strateegilistele eesmärkidele, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.
- (5) 2026. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng ning taaste- ja vastupidavusraha viimase etapi rakendamine⁴. Taaste- ja vastupidavuskavad koos ühtekuuluvuspoliitika rahastusega on olnud Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks esmatähtsad, kuna kavad peavad tulemuslikult käsitlema kõiki hiljutiste Euroopa poolaasta tsüklite raames esitatud riigipõhistes soovituseltes esile toodud probleeme või märkimisväärset osa neist ja Euroopa ühtekuuluvuspoliitika rahastatavates programmides tuleb riigipõhiseid soovitusel arvesse võtta. Nüüd, kus taaste- ja vastupidavusraha kehtivusaeg läheneb lõpule, on jätkuvalt oluline jätkata rahastu raames toetatud ja rakendatud reforme ja investeringuid, eelkõige neid, mis aitavad lahendada riigipõhistes soovituseltes esile toodud probleeme.
- (6) Komisjon avaldas 3. juunil 2026 Läti kohta 2026. aasta riigiaruande. Selles on hinnatud Läti edusamme asjaomaste riigipõhistes soovituseltes järgimisel ning tehtud kokkuvõtte sellest, kuidas Läti on rakendanud taaste- ja vastupidavuskava. Kõnealuse analüüsi põhjal on riigiaruandes kindlaks tehtud Läti kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Läti edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.
- (7) Nõukogu võttis 21. jaanuaril 2025 komisjoni hinnangu ja soovitusel põhjal vastu soovitusel, millega kiidetakse heaks Läti riiklik keskpika perioodi eelarve- ja

³ ELT C, C/2026/2434, 28.4.2026, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj>.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusraha (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>).

struktuurikava⁵. Kava hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja sellega nähakse ette eelarvekohandus, mis jaotub nelja aasta peale. Nõukogu soovitas kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 5,9 % 2025. aastaks, 3,6 % 2026. aastaks, 3,4 % 2027. aastaks ja 3,3 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 15,5 %, 2026. aastal 19,7 %, 2027. aastal 23,8 % ja 2028. aastal 27,9 %.

- (8) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon on kutsunud liikmesriike üles taotlema stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli koordineeritud aktiveerimist, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi;⁶ Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks. Läti taotluse alusel võttis nõukogu 8. juulil 2025 komisjoni soovitusel alusel vastu soovitusel, millega lubatakse Lätil netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda⁷. Ajavahemik, mil on aktiveeritud riiklik vabastusklausel (2025–2028), võimaldab Lätil vaadata ümber valitsemissektori kulude prioriteedid või suurendada valitsemissektori tulusid, tagamaks, et püsivalt suuremad kaitsekulutused ei ohusta keskpikas perspektiivis riigi rahanduse jätkusuutlikkust.
- (9) Läti esitas 30. aprillil 2026 oma 2026. aasta eduaruande⁸ netokulude soovitatud maksimaalsete kasvumäärade järgimise ning Euroopa poolaasta riigipõhiste soovitusel kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeringute rakendamise kohta. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab iga-aastane eduaruanne ka Läti kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava rakendamisel tehtud edusammude kohta.
- (10) SKP reaalkasv oli 2025. aastal 2,1 % ja THHI inflatsioon 3,8 %. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2026. aastal 1,4 % ja 2027. aastal 1,6 % ning THHI inflatsioon on 2026. aastal 3,6 % ja 2027. aastal 2,2 %.
- (11) Eurostati esitatud andmete⁹ põhjal suurenes Läti valitsemissektori eelarve puudujääk 1,8 %-lt SKPst 2024. aastal 2,5 %-le SKPst 2025. aastal. Eelarvepuudujäägi suurenemine 2025. aastal peegeldab peamiselt üksikisiku tulumaksu reformi negatiivset mõju eelarvele ja omanditulu vähenemist, mis on tingitud riigi osalusega ettevõtete väiksematest dividendimaksetest ja väiksemast intressitulust. Kevadprognoosi koostamise ajal teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoositakse komisjoni 2026. aasta kevadprognoosis eelarve puudujäägiks 2026. aastal 3,3 % ja 2027. aastal 4,3 % SKPst. 2026. aasta kasv tuleneb peamiselt suurematest investeringutest (sh kaitseinvesteringud), suurenevatest intressikuludest ja sotsiaalsiirete jätkuvast kasvust, mis on peamiselt tingitud pensionide ja hüvitiste majanduskasvu ületavast indekseerimisest ning pensionisaajate arvu suurenemisest.

⁵ Nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovitus, millega kiidetakse heaks Läti riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/652, 10.2.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/652/oj>).

⁶ Komisjoni teatis „Suuremate kaitsekulutuste võimaldamine stabiilsuse ja kasvu pakti raames“ (Brüssel, 19.3.2025, C(2025) 2000 final).

⁷ Nõukogu 8. juuli 2025. aasta soovitus, millega lubatakse Lätil määruse (EL) 2024/1263 kohaselt nõukogu kehtestatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest kõrvale kalduda (riikide vabastusklausli aktiveerimine) (ELT C, C/2025/3970, 20.8.2025, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2025/3970/oj>).

⁸ 2026. aasta eduaruannetega saab tutvuda aadressil https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

⁹ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

Eelarvepuudujäägi edasine suurenemine 2027. aastal peegeldab peamiselt üksikisiku tulumaksu reformi jätkuvat mõju ja omanditulu vähenemist ning kaitsekulutuste järsku suurenemist koos sotsiaalsiirete jätkuva kiire kasvuga.

- (12) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika,¹⁰ mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal ekspansiivne (1,1 % SKPst). Prognooside kohaselt on see 2026. aastal ekspansiivne (1,5 % SKPst) ja 2027. aastal üldiselt neutraalne.
- (13) Eurostati andmetel¹¹ suurenes Läti valitsemissektori võlg 46,2 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 46,9 %ni SKPst 2025. aasta lõpus. Valitsemissektori võla ja SKP suhte kasv 2025. aastal kajastab peamiselt valitsemissektori eelarve puudujäägi ning võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni vahelise erinevuse mõju. Prognoosi koostamise ajal teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoositakse komisjoni 2026. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori võla suhe SKPsse tõuseb 2026. aasta lõpuks 48,8 %-le ja 2027. aasta lõpuks 53,8 %-le. 2026. ja 2027. aasta kasv kajastab peamiselt suurt esmast eelarvepuudujääki ning võlakoormuse muutuse ja eelarvepositsiooni vahelise erinevuse suurenemist, mida mõjutavad tulevased eurovõlakirjade lunastamised.
- (14) Eurostati andmetel¹² ulatusid valitsemissektori kaitsekulutused Lätis 2025. aastal 3,2 %ni SKPst, mis tähendab baasaastaga 2021 võrreldes 0,7 protsendipunkti suurust kasvu. Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on see 2026. aastal 4,1 % SKPst, mis tähendab 2021. aastaga võrreldes 1,7 protsendipunkti suurust kasvu.
- (15) Liit seisab jätkuvalt silmitsi energiavarustushäirete ja suure hinnavolatiilsuse ohuga, mida süvendavad üleilmseid nafta- ja gaasiturge mõjutavad geopoliitilised pinged. 2022.–2023. aasta energiakriisist saadud kogemused on näidanud, et ulatuslikud ja mittesihipärased meetmed toovad kaasa suured eelarvekulud ning on sotsiaalselt ja majanduslikult ebatõhusad. Pärast sõja puhkemist Lähis-Idas 2026. aasta veebruaris kehtestas Läti eelarvepoliitika meetmed, et leevendada kõrgete energiahindade mõju kodumajapidamistele ja ettevõtetele¹³. Need hõlmavad diislikütuse aktsiisimäära mittesihipärast vähendamist ja põllumajandusliku diislikütuse aktsiisimäära sihipärast vähendamist (mõlemad 1. aprillist kuni 30. juunini 2026). Komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi kohaselt on nende meetmete eelarvekulu 2026. aastal alla 0,1 % SKPst. Komisjoni hinnangus leitakse, et kui nimetatud meetmed jääksid kehtima kuni 2026. aasta lõpuni, ulatuks nende eelarvekulu 2026. aastal 0,1 %ni SKPst.
- (16) Komisjoni arvutuste kohaselt suurenesid Läti netokulud 2025. aastal 5,0 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 10,2 %. Netokulude kasv 2025. aastal on alla soovitatud maksimaalse kasvumäära. 2024. ja 2025. aasta kokkuvõttes jääb netokulude kumulatiivne kasvumäär samuti alla soovitatud maksimaalse kasvumäära.
- (17) Komisjoni arvutuste kohaselt peaksid Läti netokulud 2026. aastal suurenema 6,7 % ning 2024., 2025. ja 2026. aastal kumulatiivselt 17,5 %. Prognoositud netokulude kasv

¹⁰ Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka liidu eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat hinnatakse järgmiste näitajate vahena: i) keskpika perioodi potentsiaalne kasv ja ii) muutus esmastes kuludes, millest on maha arvestatud kaalutusõigusel põhinevad tulumeetmed, kuid mis hõlmavad taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest liidu vahenditest saadud tagastamatust abist (toetustest) rahastatud kulusid.

¹¹ Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2026.

¹² Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel.

¹³ See kajastab olukorda komisjoni 2026. aasta kevadprognoosi aluseks oleva kuupäeva seisuga (4. mai 2026).

2026. aastal on üle soovitatud maksimaalse kasvumäära, kusjuures aastane kõrvalekalle on 1,2 % SKPst. 2024., 2025. ja 2026. aasta kokkuvõttes jääb prognoositud netokulude kumulatiivne kasvumäär alla soovitatud maksimaalse kasvumäära¹⁴.

- (18) 3. juunil 2026 võttis komisjon ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 alusel vastu aruande¹⁵. Selles aruandes hinnati Läti eelarveseisundit eelarvepuudujäägi kriteeriumi seisukohast, kuna riigi 2026. aastaks kavandatud valitsemissektori eelarve puudujääk ületab kontrollväärtust 3 % SKPst. Aruandes jõuti järeldusele, et kõiki asjakohaseid tegureid arvesse võttes täidab Läti eelarvepuudujäägi kriteeriumi. Seda hinnangut silmas pidades ning ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 4 alusel loodud majandus- ja rahanduskomitee arvamust arvesse võttes ei ole komisjon teinud ettepanekut algatada ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus.
- (19) Riigi rahandus on surve all, et tulla toime kasvavate struktuursete kuluvajadustega. Praegune aastaelarve ja keskpika perioodi eelarveraamistik sisaldavad kohustust suurendada võlaga rahastatavaid kaitsekulutusi, kuid ei taga piisavat rahastamist tervishoiule ja sotsiaalkaitsele. Avaliku sektori väikesed kulutused tervishoiule mõjutavad jätkuvalt negatiivselt selle kättesaadavust ning pensionid jäävad keskpikas ja pikas perspektiivis prognooside kohaselt ebapiisavaks. Peamiste prioriteetide asjakohase rahastamise tagamiseks ja riigi rahanduse jätkusuutlikkuse säilitamiseks on vaja terviklikku lähenemisviisi, mis hõlmab täiendava maksutulu kogumist, varimajanduse vähendamist ja kulutuste tõhususe suurendamist.
- (20) Lisaks seisab Läti kui ELi idapoolsel välispiiril asuv liikmesriik silmitsi kulusurvega, mis on seotud kaitsega ja vastupanuvõimega hübriidohtudele, nagu IT-häired elutähtsas taristus ja droonide sissetungid, ning konkreetsete probleemidega, mis mõjutavad majanduslikku ja sotsiaalset arengut. Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu süvendab mõningaid olemasolevaid struktuursete probleme ning toob kaasa suurema julgeolekusurve, piiriülese majandustegevuse häired ja investeringute atraktiivsuse vähenemise. Kuigi Läti on juba märkimisväärselt suurendanud kaitsekulutusi, nõuavad julgeolekuprobleemid täiendavaid investeringuid elanikkonnakaitsele ja valmisolekusse ning sõjaväelisse liikuvusse. Sellistest investeringutest võib olla kahekordne kasu – need aitavad lahendada julgeolekuprobleeme ja pakuvad võimalusi piirkondade majandusele.
- (21) Läti maksutulu oli 2024. aastal 34,9 % SKPst ja jäi alla ELi keskmise (39,4 %). Läti peamised tuluallikad on jätkuvalt tarbimis- ja tööjõumaksud. Kapitalimaksud (sh äriühingu tulumaks) ja kinnisvaramaksud moodustavad maksukogumist väiksema osa kui teistes ELi liikmesriikides. 2025. ja 2026. aastal on Läti tõstnud mõõdukalt kapitalimakse ja mitmesuguseid tarbimismakse, mis kahjustavad majanduskasvu vähem ja teenivad poliitikaeesmärke (sh kütuse-, tubaka-, alkoholi- ja karastusjookide aktsiis, ettevõtte automaks ning hasartmängu- ja loteriimaks). Nendest maksudest saadav lisatulu on aga ei kata 2025. aasta tööjõumaksureformi tulusid vähendavat mõju.
- (22) 2024. aasta uuringuandmete kohaselt on varimajandus endiselt suur (21,4 % SKPst), mis on peamiselt tingitud deklareerimata palkade (ümbrikupalkade) suurest

¹⁴ Kuna Läti suhtes kohaldatakse riikide vabastusklausliga võimaldatavat paindlikkust, keskendutakse nõuetele vastavuse hindamisel viimati nimetatud võrdlusele.

¹⁵ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohaselt koostatud komisjoni aruanne, 3.6.2026, COM(2026) 302 final.

osakaalust. Kuigi Läti rakendab meetmeid, et paremini avastada maksude maksmata jätmist ja maksudest kõrvalehoidumist (nt kohustuslik e-arveldamine tehingute puhul ja maksumaksjate hindamise süsteem), on vaja rohkem pingutada, et tõhustada digivahendeid, soodustada nõuete vabatahtlikku täitmist ja tugevdada täitmise tagamise mehhanisme.

- (23) Vastupidiselt eelmiste aastate tavale suunati 2026. aasta eelarve koostamisel suurem osa kulude läbivaatamisel saadud kokkuhoiust valitsuse peamiste prioriteetide rahastamisele. Kuigi 2026. aasta protsess tähistas teretulnud muutust lähenemisviisis, võiks Läti saada kasu selle tava edasisest institutsionaliseerimisest tulevastes eelarvetes ning kulutuste läbivaatamise ulatuse ja ambitsioonikuse laiendamisest. Täiendavad sammud tulemuspõhise eelarvestamise rakendamiseks võivad samuti aidata parandada avaliku sektori kulutuste kvaliteeti ja tõhusust.
- (24) Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt, sisuliselt ja õigeaegselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus liidu rahastamisvahendite eduka rakendamise eest, sealhulgas Euroopa poolaasta kontekstis.
- (25) Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Õiglase Ülemineku Fondi (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondi toetust hõlmavate ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamine edeneb Lätis nii projektide väljavalimise kui ka maksete tegemise seisukohast ELi keskmisest kiiremini. Oluline on säilitada praegune hoog, maksimeerides samal ajal investeringute mõju kohapeal. Läti juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks. Mõnedes valdkondades oleks siiski vaja rakendamist veel tugevdada, muu hulgas nendes, mis on seotud suuremahulise taristuga, transpordiga ning VKEde toetuse suurendamisega väljaspool pealinna asuvates piirkondades. Esmatähtis on tagada, et uued investeringud, mille Läti pani paika ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendamise käigus, eelkõige need, mis on seotud vahendamise määruses¹⁶ kindlaks määratud viie prioriteediga, tehakse kiiresti ja tulemuslikult.
- (26) Lätis on probleeme seoses rahastamisvõimaluste, teadusuuringute ja innovatsiooni, energiatõhususe, kestliku transpordi, ressursside haldamise, tööjõu ja oskuste nappuse, sotsiaalkaitse, tervishoiuteenuste kättesaadavuse ja eluasemega.
- (27) Kuigi laenutegevus on alates 2024. aastast rahapoliitika lõdvenemise tõttu suurenenud, ei ole ettevõtetele antavates pangalaenudes märkimisväärsed struktuurseid muutusi toimunud. Valitsuse algatused on küll parandanud kodumajapidamiste laenutingimusi, eelkõige lihtsustades hüpoteeklaenude refinantseerimistingimusi, kuid ettevõtete laenutingimused on jäänud suures osas samaks. Läti on rakendanud mõned avaliku sektori toetuskavad, peamiselt riigi arengut rahastava finantsasutuse ALTUM kaudu, nagu riikliku tagatise raamistik, suurte investeringute programm, rohepöörde valdkonnas tehtavate investeringute (nt keskküte ja biometaanitootmine) toetamine ning innovatsiooni, majandusliku vastupanuvõime ja sõjaliste või kahesuguse kasutusega toodete valdkonna algatused. Rohkem on vaja pingutada ettevõtete digipöördesse tehtavate investeringute toetamiseks, muu hulgas elementaarse digimahukuse suurendamiseks. Pankade tugevast finantsolukorrast hoolimata kehtivad

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. septembri 2025. aasta määrus (EL) 2025/1914, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahendamise raames.

endiselt ranged tagatisnõuded ja kõrged intressimäärad, eriti väljaspool Riit. Läti kapitaliturg on endiselt vähearenenud. Jätkuvalt on probleeme rahastamisvõimaluste laiendamise ja traditsioonilistest allikatest kaugemale, mida näitab aktsiaturu väike kapitalisatsioon ning vähene tuginemine börsil noteeritud aktsiatele ja võlakirjadele. Riskikapitaliinvesteeringud jäävad ELi keskmisele tasemele alla (neid takistab vähene erasektoripoolne rahastamine), Läti pensionifonde aga iseloomustavad piiratud riigisisese investeeeringud ja väike tulusus. Rahastamisvõimalusi võiks parandada laenusaaajate liikuvuse ja konkurentsi edendamise ettevõtete laenuturul, jätkuvad jõupingutused avaliku sektori laenu- ja tagatisskeemide tõhustamiseks ning kapitaliturgude aktiveerimine.

- (28) Läti ja eelkõige erasektori väikesed kulutused teadus- ja arendustegevusele piiravad jätkuvalt innovatsiooni – seda näitab patenditaotluste arv miljardi SKP kohta, mis on vähem kui pool ELi keskmisest. Ettevõtete ja akadeemiliste ringkondade vaheline koostöö on endiselt piiratud ja see aeglustab teadmussiiret. Ettevõtted teatavad pikkadest ja keerukatest menetlustest teadusasutustega suhtlemisel ning teadlastel puuduvad stiimulid rakendusprojektides osalemiseks. Need probleemid on eelkõige väljaspool pealinnapiirkonda toonud kaasa tootlikkuse aeglase kasvu, mida süvendab väike kapitalimahutus ja piiratud valdkondlik ümberjaotamine. Ka idufirmade tegevuses jääb riik Eestist ja Leedust maha, sest igal aastal registreeritakse vähem uusi ettevõtteid. Soodsast regulatiivsest keskkonnast hoolimata on idu- ja kasvufirmade ökosüsteemid killustatud ja napi rahalise toetuse tõttu endiselt vähearenenud. Nende probleemide lahendamiseks võiks strateegiliselt kavandatud rahaline toetus, näiteks toetus, mis nõuab erasektori kaasrahastamist või teadlaste töölevõtmise kohustuslikuks tegemist, ning kõrgharidusreformi edenemine tööstuse koostöö soodustamiseks aidata suurendada suutlikkust, edendada innovatsiooni, laiendada seeläbi teadus- ja innovatsioonitegevust ning parandada tootlikkust. Pikaajaline poliitika, mille eesmärk on aidata idufirmadel Lätis kasvada ning stimuleerida ettevõtete investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, sealhulgas erasektori teadus- ja arendustegevuse tööhõive toetamine, tugevdaks pikemas perspektiivis ka kogutootlikkuse kasvu.
- (29) 2025. aastal tootis Läti 73 % oma netoelektrist taastuvatest energiaallikatest, mis on ELi üks suurem osakaal, kusjuures enamiku sellest toodangust moodustas hüdroenergia. Paigaldatud päikeseenergia tootmisvõimsus on viimastel aastatel kasvanud, kuid tuuleenergia tootmisvõimsus on suurenenud vaid vähesel määral. Kuna hüdroenergia laiendamisevõimalused on piiratud, on tuule- ja päikeseenergia kasutuse suurendamine äärmiselt oluline, et vähendada fossiilkütuste hindade kõikumisest ja sõltuvusest tulenevat haavatavust. Kuigi hiljutised seadusandlikud ja regulatiivsed algatused on mõnevõrra leevendanud võrgu ülekoormust, saaks parandada võrgujärjekorra haldamist, näiteks minnes saabumise järjekorras teenindamise põhimõttelt üle lähenemisviisile, mis seab esikohale lihtsad ja rahaliselt elujõulised projektid. Lisaks on vaja võtta meetmeid taastuvenergiaprojektidele loa andmise tähtaegade lühendamiseks. Jätkuvatest pingutustest hoolimata võiks ka taastuvenergia eelisarendusalade määramise protsessi kiirendada.
- (30) Läti elektritarbijaid mõjutavad endiselt järsud hinnatõusud, eelkõige väikese taastuvenergia toodangu perioodidel, mil süsteem sõltub rohkem kulukast fossiilkütuste tootmisest ja impordist, mis näitab, kui olulised on jätkuvalt puhtad paindlikkuslahendused, nagu energia salvestamine ja tarbimiskaja. 2025. aastal võeti kasutusele kaks ELi vahenditest toetatud akupõhist energiasalvestussüsteemi, mis hakkasid osutama peamisi paindlikkusteenuseid. Hiljutised regulatiivsed ajakohastused lihtsustasid lubade andmist samas asukohas paiknevatele salvestus- ja

taastuveniaprojektidele. Rohkem saaks ära teha selleks, et võimaldada tarbijatel ja käitajatel pakkuda Läti elektrisüsteemile paindlikkust, näiteks edendades väikesemahulise nõudluse energiavahendajate tegevust, üleminekut muutuva hinnaga elektrilepingutele ja katsetades paindlikkuse katseprojekte suuremate osalejatega.

- (31) Kuigi ehitussektori energia lõpptarbimine on viimastel aastatel vähenenud, on see sektor Lätis endiselt oluline energiatarbija ning 2030. aasta renoveerimis- ja energiatõhususe eesmärkide saavutamiseks on vaja võtta täiendavaid meetmeid. 2025. aastal rakendati renoveerimismäärade kiirendamiseks regulatiivseid ja seadusandlikke algatusi, muu hulgas vaadati läbi kortermajade hääletus- ja otsustuseeskirjad. See on eriti oluline, arvestades enne 1990. aastat ehitatud kortermajade suurt hulka. Energiatõhususe toetuskavad sõltuvad endiselt avaliku sektori, eelkõige ELi rahastusest. Läti võiks saada kasu täiendavate erasektori rahaliste vahendite ligimeelitamisest, näiteks pakkudes rohkem rahastamisvahendeid ja riskide vähendamise võimalusi, suunates samal ajal toetuse haavatavamatele leibkondadele. Suuri jõupingutusi on vaja teha selleks, et edendada elektrifitseerimist ning energiatõhusate ja vähese süsinikuheitega kütte- ja jahutustehnoloogiate kasutuselevõttu, sest küte ja jahutus moodustavad suurema osa elamute energia lõpptarbimisest.
- (32) Kuigi Läti astus samme oma transpordisektori süsinikuheite vähendamiseks, on see endiselt üks riigi suuremaid kasvuhoonegaaside heite allikaid. Maanteetransport sõltub 92 % ulatuses fossiilkütustest ja tekitab 83 % transpordi heitkogustest. 2025. aasta lõpus vastu võetud ja 1. jaanuaril 2026 jõustunud transpordisektori energiaseaduses on sätestatud raamistik taastuvenienergia direktiivi eesmärkide saavutamiseks transpordisektoris. Isiklike elektrisõidukite osakaal suurenes veidi (0,8 %-lt 2024. aastal 1,05 %ni 2025. aastal) ning kergsõidukite laadimistaristu 2025. aastal kahekordistus (ehkki võrdlusbaas oli madal), kuid raskesõidukite puhul jääb see piiratuks. Läti võiks seetõttu saada kasu vähese heitega ja heitevabade sõidukite kasutuselevõtu edasise edendamisest, muu hulgas kommertssõidukipargi puhul, ning laadimistaristu laiendamisest, eelkõige raskeveokite jaoks. Raudteetranspordis on 90 % reisijateveost küll elektrifitseeritud, kuid kaubaveoteenused sõltuvad endiselt diislikütusest, kusjuures Läti üldine raudtee elektrifitseeritus on vaid 14 % (ELi keskmiselt 57 %). Rail Baltica lõpuleviimine peaks Läti strateegiliselt integreerima ELi raudteevõrku, parandama märkimisväärselt raudtee katvust, hõlbustama üleminekut maanteetranspordilt raudteetranspordile ja toetama seega transpordist tuleneva kasvuhoonegaaside heite edasist vähendamist.
- (33) Lätil on probleeme ringmajandusele üleminekul ja tema ressursitootlikkus on praegu ligikaudu pool ELi keskmisest. Läti on oma kasvuhoonegaaside heidet töötlevas tööstuses märkimisväärselt vähendanud, kuid Läti töötleva tööstuse energiamahukus on endiselt üks ELi suuremaid. Kuigi Läti on parandanud oma jäätmekäitlussüsteemi, võttes 2025. aastal kasutusele tekstiiltoodete liigiti kogumise ja 2026. aastal e-sigarettide pandisüsteemi, ning tal on konkreetsete jäätmevoogude (plastpakendid, ehitus- ja lammutusjäätmed) ringlussevõtu määr hea, oli tema materjalide ringkasutuse määr 2024. aastal ainult pool ELi keskmisest (Lätis 6,8 %, ELis 12,2 %) ja seetõttu võiks olukorda veelgi parandada. Peaaegu pool Läti olmejäätmetest saadetakse endiselt prügilatesse. Läti ei ole süsinikdioksiidi eemaldamise eesmärgi saavutamisel graafikus. Aastatel 2020–2023 on kasvuhoonegaaside heite suurenemine maakasutuse ja metsanduse sektoris kumulatiivselt tingitud suuremast toodangu kogumise määrast ja suuremast suremusest küpsete metsade puhul.

- (34) Võttes arvesse inimkapitali olulist rolli liidu konkurentsivõime ja strateegilise autonoomia edendamisel, soovitas nõukogu 2026. aastal liikmesriikidel võtta meetmeid, et kiiresti lahendada oskuste ja hariduse vallas inimkapitaliga seotud struktuursed probleemid, mis pärivad konkurentsivõimet. Läti adresseeritud 2026. aasta riigipõhised soovitused võivad aidata rakendada nõukogu soovitud inimkapitali kohta liidus.
- (35) Tööjõu ja oskuste nappus, muu hulgas matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneeria, õpetamise, teadusuuringute ja digiülemineku valdkonnas ning sotsiaal- ja tervishoiusektoris, pärivad jätkuvalt konkurentsivõimet. Tööjõupuudus sellistes sektorites nagu energiatootmine ja töötlev tööstus on endiselt suur ja peaks järgmistel aastakümnetel suurenema. Kvalifitseeritud töötajaid võivad aidata ligi meelitada ja hoida paremad töötingimused, seda ka sellistes sektorites nagu õpetamine, tervishoid ja sotsiaalhoolekanne. Lisaks kahjustavad Läti innovatsioonisuutlikkust ja konkurentsivõimet matemaatika, teaduse, tehnoloogia ja inseneeria eriala lõpetanute väike arv ning tööjõupuudus teadusuuringute valdkonnas. Läti tulemused digioskuste, eelkõige elementaarsete digioskuste valdkonnas on kehvad ning riik on ELi tagantpoolt neljandal kohal, mis mõjutab ka VKEde digiüleminekut. Hiljutistest jõupingutustest hoolimata on Läti täiskasvanuhariduse süsteem endiselt killustatud ega vasta täielikult tööturu vajadustele. Läti võiks saada kasu pikaajalise planeerimise tugevdamisest täiskasvanuhariduses, võttes vastu inimkapitali arendamise riikliku strateegia. Aktiivset tööturupoliitikat ja kutseharidust saaks paremini siduda tööturu vajadustega, tehes tihedat koostööd tööandjate organisatsioonide ja ametiühingutega.
- (36) Lätis on jätkuvalt suur ebavõrdsus, kusjuures sissetulekukvintilide suhte kordaja jõudis 6,28-lt 2024. aastal 6,68ni 2025. aastal ning on märkimisväärselt üle ELi keskmise (4,62). Kuigi vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste määr vähenes 2024. aastal 24,3 %ni, on see endiselt üle ELi keskmise (21 %). Vaesusrisk on eriti suur haavatavate rühmade puhul, nagu eakad, puuetega inimesed ja üksikvanemaga leibkonnad. See näitab sotsiaalkaitse suhteliselt väikest katvust ja ebapiisavust, eelkõige seoses mitteosamakseliste hüvitistega. Muude sotsiaalsiirete kui pensionide mõju on teist aastat järjest vähenenud, kuigi oli juba üks ELi väiksemaid. Puuetega inimeste puhul on erihooldustoetuste katvus väike ja olemasolevaid toetusi ei ole inflatsiooniga sammu pidamiseks suurendatud. Mõnest hiljutisest meetmest hoolimata on vanaduspensionide piisavus endiselt üks ELi väiksemaid, kusjuures üldine asendusmäär peaks lähiaastatel veelgi halvenema, kui poliitikameetmeid ei võeta. Sotsiaalteenused ja pikaajaline hooldus, eelkõige koduhooldus, on endiselt vähearenenud. Lisaks püsivad majandusliku ja sotsiaalse arengu territoriaalsed erinevused. Eriti Venemaa ja Valgevenega piirnevaid piirkondi (eelkõige Latgalet) ning maapiirkondi mõjutavad rahvastikukadu, madalam haridustase ning tervishoiu- ja sotsiaalteenuste piiratud kättesaadavus, mis süvendab sotsiaalset tõrjutust ja vaesusriski. Nende probleemide lahendamine aitaks toetada ka ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist kooskõlas komisjoni talituste teise etapi riigianalüüsiga, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistikul¹⁷.
- (37) Läti tervisenäitajad ei ole eriti paranenud – oodatava eluiga on üks ELi väiksemaid ja välditava suremuse määr kõrge. Hoolimata mõningasest lisarahastamisest takistavad väikesed avaliku sektori kulutused tervishoiule jätkuvalt juurdepääsu kvaliteetsele tervishoiule, mida tõendavad pikad ooteajad ja suur omaosalus, mis tulenevad piiratud

¹⁷ SWD(2026) 122 – Sotsiaalset lähenemist käsitlev teise etapi riigianalüüs, mis on tehtud kooskõlas sotsiaalse lähenemise raamistikuga, 2026.

seadusjärgsete hüvitiste paketist. Kuigi valitsus on võtnud mõningaid meetmeid omaosalusega seotud suurte kulutuste vähendamiseks, muu hulgas laiendanud hüvitatavate ravimite loetelu ja suurendanud hüvitamise määra, panevad suured omaosalusega seotud kulud väikese sissetulekuga leibkondadele jätkuvalt ebaproportsionaalse rahalise koormuse, süvendavad tervisenäitajate ebavõrdsust ja toovad kaasa täitmata ravivajaduste kõrge taseme kogu elanikkonna hulgas. Lisaks on meditsiiniastutustes suur puudus tervishoiutöötajatest, kelle värbamist ja hoidmist takistavad halvad töötingimused. Sektorisse võiks aidata töötajaid meelitada suure töökoormuse vähendamine, riikliku tervishoiusektori töötasude struktuurne tõstmine ja karjäärirulemuste parandamine. Kehvade tervisenäitajate peamised põhjused on endiselt käitumuslikud riskitegurid, nagu ülemäärane alkoholarbimine, suitsetamine ja vähene kehaline aktiivsus. Seda saaks leevendada, tugevdades ennetavat tervishoiupoliitikat, sealhulgas söeluurunguid ja rahvatervise kampaaniaid.

- (38) Läti elamufond on endiselt aegunud ja puudulik (eelkõige energiatõhususe seisukohast), mis on tingitud aastatepikkusest alainvesteeringist ja enne 1990. aastat ehitatud kortermajade suurest arvust. See avaldab leibkondadele rahalist survet, eriti arvestades kasvavaid energiakulusid. Suured piirkondlikud ja sotsiaalmajanduslikud erinevused piiravad elamuehitust ja renoveerimist, eriti väljaspool Riia. Lisaks on üüriturk ja sotsiaaleluasemete turg endiselt vähearenenud. Sotsiaaleluuruumide kättesaadavus põhineb peamiselt sissetulekutasemel ega ole hästi kohandatud puuetega inimeste vajadustele. Põhimõte „Esmalt eluase“ on vähearenenud ja piirdub Riia pealinnapiirkonnaga. Üldiselt on kodutus endiselt püsiv sotsiaalne probleem ja seda ei ole riigi poliitikas piisavalt käsitletud. Kvaliteetsete ja taskukohaste eluasemete puudus pärsib tööjõu liikuvust ja sotsiaalset kaasatust. Läti on rakendanud mõningaid kavasid, et toetada piirkondades taskukohaste eluasemete ehitamist, peamiselt riigi arengut rahastava finantsasutuse ALTUM kaudu, kuid sotsiaaleluuruumide arvu suurendamiseks ning eluasemete kvaliteedi ja piisavuse parandamiseks on vaja rohkem pingutada, muu hulgas renoveerimise ja energiatõhususe parandamise abil, eelkõige väljaspool pealinnapiirkonda.
- (39) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu 2026. aastal euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et rakendada 2026. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta. Lätil aitab soovitus 1 rakendada esimest, teist ja kolmandat euroala soovitust, soovitus 2 neljandat euroala soovitust, soovitus 3 seitsmendat, üheksandat ja kümnendat euroala soovitust, soovitus 4 seitsmendat euroala soovitust ja soovitus 5 viiendat euroala soovitust,

SOOVITAB Lätil võtta 2026. ja 2027. aastal järgmisi meetmeid.

1. Pidada ka edaspidi kinni nõukogu poolt 21. jaanuaril 2025 soovitatud netokulude maksimaalsetest kasvumääradest, kasutades samal ajal suuremate kaitsekulutuste tegemiseks riikide vabastusklausliga võimaldatavat paindlikkust. Tugevdada kaitsevalmidust, tagades samal ajal kulutuste tõhususe ja kohandades järk-järgult eelarvet, et säilitada struktuurselt suuremad kaitsekulutused. Tagada, et kõik energiahindade tõusu mõju leevendamiseks võetud meetmed on ajutised, suunatud haavatavate leibkondade kaitsmisele või energiamahukate ettevõtete vajaduste rahuldamisele, säilitavad stiimulid energiasäästuks ning et nende eelarvekulud on kooskõlas ELi eelarveraamistiku kohaste kohustustega. Tagada, et riigi rahandus suudab tulla toime struktuursete kulutustega, sealhulgas kaitse ja hübriidohtudele vastupanuvõime, tervishoiu ja sotsiaalkaitse valdkonnas, näiteks laiendades

maksustamist majanduskasvu vähem kahjustavatele allikatele, edendades meetmeid mitteametliku või deklareerimata tegevuse ametlikku majandusse viimiseks ning juurutades tava suunata kulutused avaliku sektori kulutuste läbivaatamiste põhjal prioriteetsetesse valdkondadesse, laiendades samal ajal nende ulatust ja ambitsioone.

2. Tagada taaste- ja vastupidavusrahastu raames rakendatavate reformide ja investeringute järjepidevus. Säilitada ühtekuuluvuspoliitika programmide rakendamise hoog, tuginedes vajaduse korral ühtekuuluvuspoliitika raamistiku vahehindamise käigus vahendite strateegilistele prioriteetidele ümberjaotamisele ja raamistikus ette nähtud paindlikkusele. Tegeleda ainulaadsete sotsiaal-majanduslike, julgeoleku- ja tsiviilvalmisoleku probleemidega, mis mõjutavad eelkõige ELi idapoolsel välispiiril asuvaid piirkondi.
3. Parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamisvõimalusi ka väljaspool pealinnapiirkonda, muu hulgas ergutades konkurentsi finantssektoris ja arendades kapitaliturgu. Hõlbustada ettevõtete, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate üleminekut digitehnoloogiale. Soodustada erainvesteringuid teadusuuringutesse ja innovatsiooni, muu hulgas tugevdades koostööd ettevõtete ja akadeemiliste ringkondade vahel, vähendades halduskoormust avaliku ja erasektori partnerlustes ning toetades teadusuuringute turustamist ja innovatsiooni laiendamist.
4. Jätkata taastuenergia kasutuselevõttu, muu hulgas parandades lubade andmist, määrates taastuenergia eelisarendusalad ja edendades mittefossiilseid paindlikkuslahendusi. Suurendada energiatõhusust ja vähendada hoonete süsinikuheidet. Kiirendada transpordi süsinikuheite vähendamist, muu hulgas Rail Baltica valmimist. Suurendada ressursitõhusust ja edendada üleminekut ringmajandusele ökoinnovatsiooni ja ressursside säästva majandamise abil.
5. Tegeleda tööjõupuuduse ja oskuste nappusega, muu hulgas täiskasvanute sihipärase oskuste täiendamise ja ümberõppe abil, et rahuldada tööturu vajadusi ja parandada töötingimusi. Tugevdada sotsiaalkaitset vaesuse ja ebavõrdsuse vähendamiseks, muu hulgas parandades vanaduspensionide piisavust ja juurdepääsu kvaliteetsetele sotsiaalteenustele. Tugevdada tervishoiusüsteemi piisavust ja kättesaadavust, et parandada tervisenäitajaid, muu hulgas pakkudes piisavaid inimressursse ja rahalisi vahendeid, laiendades seadusjärgsete hüvitiste paketti, vähendades omaosalust ja tugevdades ennetavaid tervishoiumeetmeid. Parandada taskukohaste eluasemete ja sotsiaaleluruumide kättesaadavust ja kvaliteeti, eelkõige väljaspool pealinnapiirkonda.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*